

Svenska arméns äldsta

Den 14 februari 1876 inlämnade Alexander Graham Bell en patentansökan på sin uppfunna telefonapparat. Därmed startade en enormt snabb utveckling av telefontekniken. Då den nya uppfinningen demonstrerades i Stockholm 1877 uppmärksammades den med största intresse av den unge, mycket tekniskt intresserade Lars Magnus Ericsson, som snart förbättrade Bells telefon och startade egen tillverkning.

TEXT: *Sven Bertilsson, FHT och Teleseum i Enköping.*

Den första telefonväxeln med 21 abonnenter startades av Bell Telefonaktiebolag i Stockholm 1880, ett år senare hade Telegrafverket ett telefonnät i Stockholm för departement och ämbetsverk och 1883 startade ingenjör H T Cedergren Stockholm Allmänna Telefonaktiebolag. Dessa telefonbolag skulle sedan växa ut så att Stockholm år 1885 var telefontätast i världen.

Redan innan telefonen var uppfunnen och utvecklad till ett fungerande kommunikationsmedel hade den elektriska telegrafens spinnit ett nät av telegrafledningar genom Sverige. Den första telegrafledningen byggdes mellan Stockholm och Uppsala 1853. Samma år bildades Kongl. Elektriska Telegrafverket och dess förste chef blev generalmajor Carl Akrell, som fick riksdagens uppdrag att planera ett telegrafnät, som skulle sammanbinda huvudstaden med landets residensstäder. Redan 1859 var de flesta städerna i Sverige sammanbyggda i ett

blanktrådnät då även kabelförbindelsen till Gotland var klar. Förbindelser fanns då också till Norge och Danmark samt vidare mot kontinenten och Amerika.

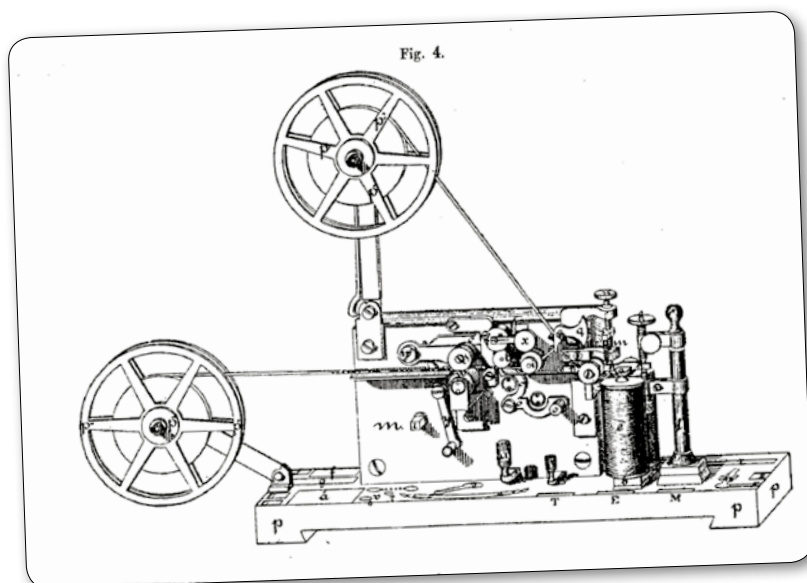
Tio år senare började också försvaret förbereda försök med elektrisk telegrafmateriel och 1871 beslöt riksdagen om upprättandet av ett fältsignalkompani, som skulle vara underställt Fortifikationen och samlokaliserat med Pontonjärbataljonen vid Jaktvarvet på Kungsholmen.

Fältsignalkompaniet var ett värvat förband, som bestod av 4 officerare, 4 underofficerare och 120 man, korpraler, spel, hantverkare och soldater samt 10 egna hästar.

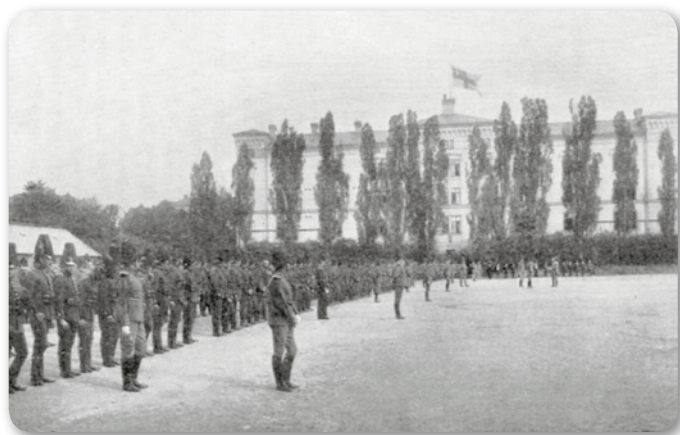
Vid en manöver i Uppland 1872, under ledning av den nye konungen Oscar II, deltog fältsignalkompaniet med en telegrafstation i Rosersberg och utbyggde ”hela” 5 km enkeltrådig ledning för telegrafering. Fältsignalkompaniets uppgift var ursprungligen enbart avsedd för arméledningens förbindelser.

I samband med 1892 års härordning om döptes Fältsignalkompaniet till Fälttelegrafkompaniet. Under 1890-talet genomfördes en omorganisation och utökning av organisationen så att varje arméfördelning skulle i fält erhålla en fälttelegrafavdelning.

Vid 1901 års härordning, varvid allmän värnplikt infördes och indelningsverket avskaffades, utökades fälttelegrafkompaniet till Kungl Fälttelegrafkåren, direkt underställd chefen för Kungl Fortifikationen. Kåren utökades då till två fälttelegrafkompanier och en tyg- och parkavdelning. Förbandet fick beteckningen Ing 3. Förbandet började utökas 1902 men med fortsatt förläggning tillsammans med Svea ingenjörkår. År 1908 flyttade kåren till Marieberg, som sedan skulle hysa signalförband till den 1 oktober 1958.

telefonmateriel

Kasernen vid Jaktvarvet på Kungsholmen 1902.

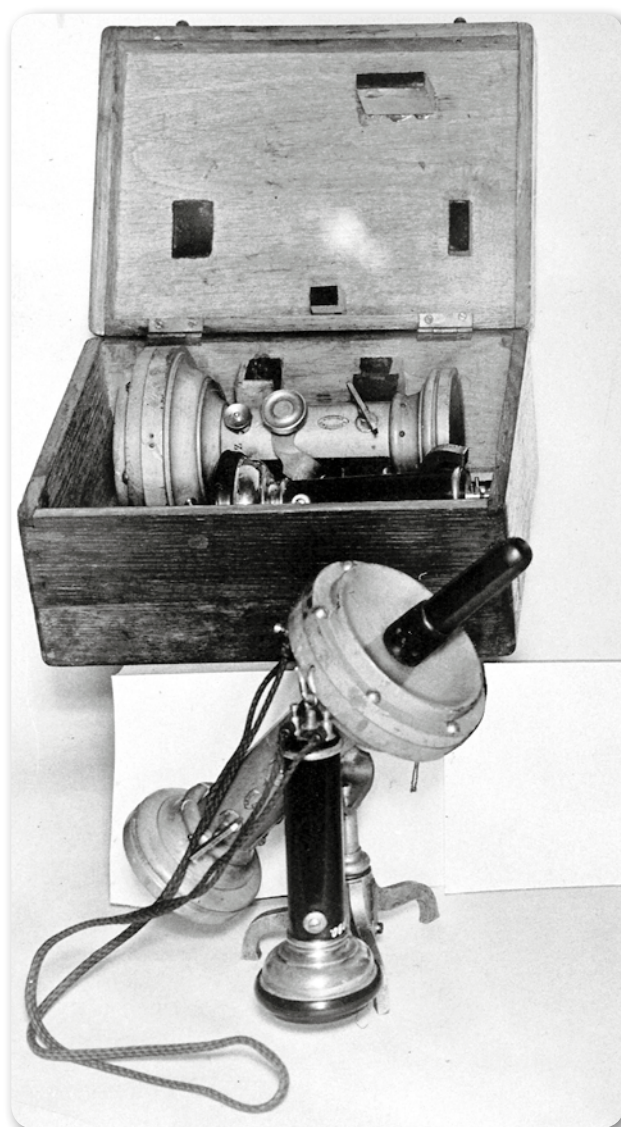

Kasernen på Marieberg 1925

Fälttelefon m/1880

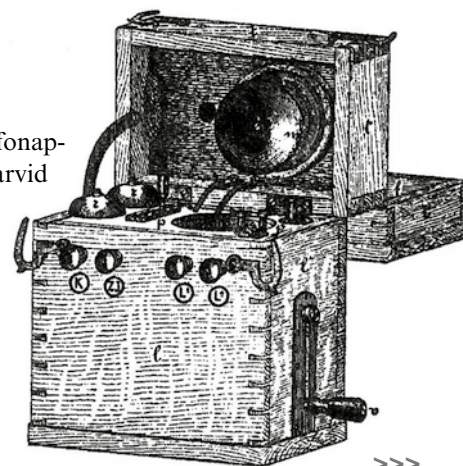
Fältsignalkompaniets första telefonapparat infördes i armén 1880. Det var en stor Belltelefon med särskilt bordstativ – ja även golv- (mark-) stativ medfördes, enligt uppgift fullständigt unik i världen. Belltelefon med hästskomagnet användes för såväl tal som för att höra uti. För uppkallning fanns en signalpipa (trumpet) som placerades i telefonlockets hål. Vid anrop blåstes i denna pipa. Som hörtelefon tillkom snart en mindre Belltelefon, seriekopplad till taltelefonen och tillsammans med denna vid transport förvarad i en trälåda. År 1886 infördes, jämte pipa förvarad i läderfodral, en felsökningstelefon, likartad med nyssnämnda hörtelefon, men använd även som taltelefon. Dessa första telefoner synas ha använts utan batteri och hade liten räckvidd.

Som komplettering till felsökningsstationen infördes en polariserad ringklocka, huvudsakligast för förbindelse med permanenta telefonnätet.

Telefonapparat m/1887

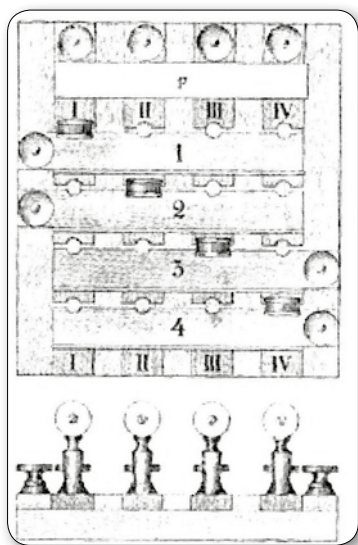
Den första verkliga telefonapparaten tillkom 1887, varvid mikrofon kom till användning, placerad i en uppfällbar del av apparatlådan, vilken i övrigt hade ett fack för hörtelefon av belltyp och inrymde signalinduktor och polariserad ringklocka.

>>>

Linjeväxel m/1887 för telegrafi

Den första växeln med fyra vridbara ”dockor” för främst telegrafstationer och fyra enkelledare infördes 1878, men ersattes redan 1886 med en linjeväxel med skivor, hål och proppar.

Bland annan elektrisk materiel under 1800-talet märkes undersökningsbatteri med galvanometer för kontroll av ledningar och batteri-provare – en liten fickgalvanometer.

Växelskåp 10 DL m/1904

Växelskåp 10 DL m/1904

Bild ur Svensk armémateriel under 350 år.

Den första lättbetjänade telefonväxeln, växelskåp m/04, med flyttbara proppar, inbyggd signalinduktor och utförd för dubbelledningar, innebar ett stort framsteg för

telefon-tjänsten vid arméfördelnings- och armékvarter. Först tillkom den mindre typen för 10 ledningar och senare den större för 20 ledningar.

Telefonapparat m/1905, Tc 90140

Längd 300 mm, bredd 180 mm, höjd 220 mm.

Bild ur Tygmaterielkatalog Tc Del II KATD 1943.

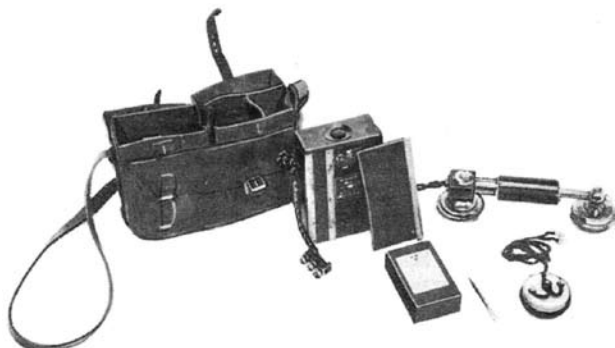
Arbetet på att förbättra telefoneringen pågick under 1900-talets första decennier, och då tillkom telefonapparat m/05, ofta benämnd lådtelefonen. Den var konstruerad av L M Ericsson i samråd med fälttelegrafofficerare och måste betraktas som en mycket lyckad stabs- och expeditiionsapparat. Dess yttre var lik telefonapparat m/1898, men den hade fast klyka och en tangent i mikrofonhandtaget. Apparaten försågs med vibrator (summer-) anordning främst för ljudtelegrafering, då förbindelser med telefon ej var möjlig.

Telefonapparat m/05 var den förhärskande telefonapparat vid signaltrupperna tills fälttelefon m/37 infördes.

Telefonapparat m/1908, m/1909 och m/1912

En relativt lätt patrulltelefonapparat i läderfodral med plats för inkopplingsledning på vinda, jordledningsspets m.m. fastställdes 1911. Motsvarande apparat i mindre fodral, telefonapparat m/12, användes länge vid övriga truppslag.

En relativt lätt patrulltelefonapparat i läderfodral med plats för inkopplingsledning på vinda, jordledningsspets m.m. fastställdes 1911. Motsvarande apparat i mindre fodral, telefonapparat m/12, användes länge vid övriga truppslag.

*Telefonapparat m/08, Tc 90200.
Vikt 2,1 kg, längd 250 mm, bredd 70 mm höjd 175 mm.*

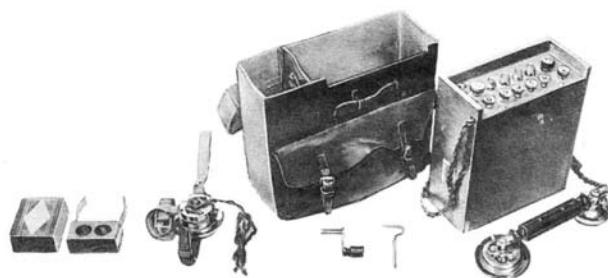
*Telefonapparat m/09 Tc 90190.
Längd 210 mm, bred 75 mm, höjd 160 mm.*

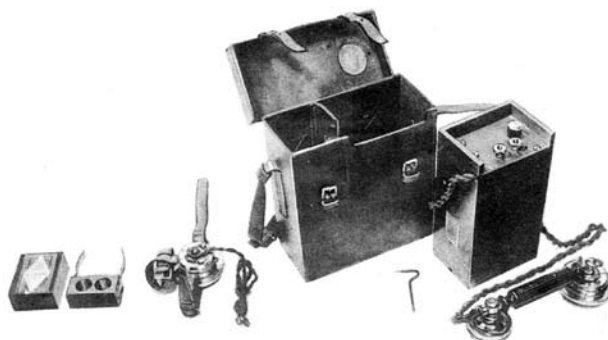
*Telefonapparat m/12, Tc 90170.
Längd 250 mm, bredd 100 mm, höjd 180 mm.*

1912 bestod fälthären av sex arméfördelningar och en kavallerifördelning, men i och med första världskrigets utbrott utökades antalet med sex reservfördelningar, men tillräcklig fälttelegrafmateriel för dessa saknades.

För truppsignalförbanden tillkom 1918 en ny telefonapparat benämnd m/18. Denna fanns i två versioner.

*Telefonapparat m/18 större för artilleriet, Tc 90130.
Längd 290 mm, bredd 110 mm, höjd 240 mm*

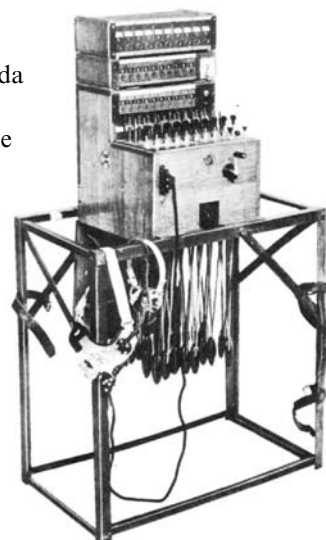
*Telefonapparat m/18 mindre för infanteriet, kavalleriet och trängen, Tc 90160.
Längd 230 mm, bredd 110 mm, höjd 240 mm.*

Bilder från *Tygmaterielkatalog TC Del II KATD 1943.*

Telefonapparat m/26

Tc 90150

För artilleriet hade 1923 fastställts en ny apparat utan inbyggd signalinduktor och ringklocka; sistnämnda anordningar medfördes i särskilt skinnfodral. Denna apparat började från 1926 även införas som huvudapparat för infanteriet och kavalleriet.

*Telefonväxel 30 DL
m/31 Tc 90220.
Vikt 53,5 kg*

*Telefonapparat
m/26 Tc 90150.*

